

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-22>

УДК 368.914(477)

ДОЦЕНКО Інна

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-4972-3106>e-mail: innochka.docenko@gmail.com

СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена розгляду актуальних проблем системи пенсійного забезпечення в Україні та визначенню її розвитку в сучасних умовах. Для досягнення поставленої мети дослідження використано наступні методи: методи аналізу та синтезу; абстрактно-логічний метод; методи теоретичного узагальнення та систематизації. В статті визначено зміст, роль та принципи пенсійного забезпечення. Здійснено оцінку системи пенсійного забезпечення України в умовах воєнного стану. Визначено основні проблеми функціонування солідарного рівня пенсійного забезпечення. Обґрунтовано критично важливу роль накопичувального пенсійного страхування в системі пенсійного забезпечення та досліджено проблеми його впровадження в Україні в умовах воєнного стану. Визначено місце та роль недержавного пенсійного забезпечення в забезпеченні добробуту громадян України. Розглянуто перспективи розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення. Запропоновано такі основні напрями розвитку системи недержавного пенсійного страхування: підвищення довіри громадян до системи недержавного пенсійного забезпечення, розширення потенціалу фондового ринку для ефективного використання пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм, удосконалення законодавчої бази, формування ефективної системи захисту пенсійних активів, запровадження індивідуальних пенсійних рахунків у банківських установах. Інструментами реалізації запропонованих напрямів розвитку недержавного пенсійного забезпечення є: введення в дію системи розкриття інформації про недержавні пенсійні фонди, створення єдиного державного органу контролю за діяльністю суб'єктів недержавних пенсійних фондів, обов'язкове страхування фінансових ризиків, що підвищує рівень гарантій для вкладників, інвестування в ліквідні інструменти з низьким рівнем ризику, які перебувають в обігу, імплементація міжнародних стандартів фінансової звітності.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійне страхування, пенсійне забезпечення, накопичувальне пенсійне страхування, недержавне пенсійне забезпечення.

DOTSENKO Inna

Khmelnitskyi National University

THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE: CURRENT TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article is devoted to the consideration of topical issues of the pension provision system in Ukraine and determination of its development in modern conditions. To achieve this research goal, the following methods were used: methods of analysis and synthesis; abstract and logical method; methods of theoretical generalization and systematization. The article defines the content, role and principles of pension provision. The system of pension provision in Ukraine under martial law is assessed. The main problems of the functioning of the solidarity level of pension provision are identified. The critical role of funded pension insurance in the pension system is substantiated and the problems of its implementation in Ukraine under martial law are investigated. The place and role of non-state pension provision in ensuring the welfare of Ukrainian citizens are determined. Prospects for the development of the non-state pension system are considered. The following main directions of development of the non-state pension insurance system are proposed: increasing public confidence in the non-state pension system, expanding the potential of the stock market for the efficient use of pension assets of accumulative pension programs, improving the legislative framework, forming an effective system of protection of pension assets, and introducing individual pension accounts in banking institutions. The tools for implementing the proposed areas of development of non-state pension provision are: the introduction of a system of disclosure of information about non-state pension funds, the creation of a single state body to control the activities of non-state pension funds, mandatory financial risk insurance, which increases the level of guarantees for depositors, investment in liquid low-risk instruments in circulation, and the implementation of international financial reporting standards.

Keywords: pension system, pension insurance, pension provision, funded pension insurance, non-state pension provision.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Пенсійне забезпечення є одним із ключових елементів соціальної політики будь-якої держави, в тому числі і України. Воно відіграє важливу роль у досягненні соціальної стабільності та підтримки людей похилого віку. Забезпечення належних пенсійних виплат є не лише способом гарантування мінімального рівня життя пенсіонерів, а й інструментом, що впливає на соціальну політику держави та суспільство загалом. Ефективна система пенсійного забезпечення мотивує людей офіційно працювати, сплачувати пенсійні внески, що в довгостроковій перспективі зміцнює економіку країни.

На сьогодні, пенсійна система України перебуває в кризовому стані, що зумовлено, насамперед, війною, складною демографічною ситуацією, еміграційними процесами, «тінізацією» ринку праці, скороченням виробництва та кількості зайнятих. Із передбачених законодавством трьох рівнів пенсійної системи, сьогодні працює лише солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а значна частка пенсіонерів отримують пенсію нижче прожиткового мінімуму. Зазначене

унеможливило ефективне функціонування традиційної для нашої держави системи пенсійного забезпечення. Тому, питання впровадження накопичувальної системи державного пенсійного страхування та розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення є критично важливими для забезпечення соціально-економічного розвитку України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем пенсійного забезпечення України присвячено велику кількість наукових праць вітчизняних вчених. Зокрема, Булигіна А., Загорська Д. [1] розглянули сучасний стан українського пенсійного забезпечення та виокремили проблеми та шляхи її вдосконалення. Науковці Пікус Р. та Циганок О. [2] узагальнили практику формування системи пенсійного забезпечення у економічно розвинутих країнах, виділили найбільш успішні моделі пенсійного забезпечення на основі даних Глобального пенсійного індексу, визначили ключові напрями реформування пенсійного забезпечення на сучасному етапі розвитку України. Сидор І. та Денисюк Т. [3] виокремили важливість пенсійного страхування в системі соціального захисту населення та забезпеченні добробуту громадян; підкреслили, необхідність запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування. Поглибленню теоретичних засад та оцінці перспектив подальшої розбудови сектора недержавного пенсійного забезпечення в Україні, а саме компанії зі страхування життя як одного з учасників пенсійної системи України присвячені дослідження Савицької Н., Жиликової О. Науковцями сформульовано конкурентні переваги страховиків зі страхування життя перед іншими фінансовими установами, які надають послуги накопичувального пенсійного забезпечення [4]. Писаревська Г. [5] обґрунтувала основні проблеми пенсійної системи України, напрями її реформування та розвитку на основі запровадження схем недержавного пенсійного забезпечення. Праця Войналович І. [6] присвячена аналізу показників ефективності загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та оцінці показників діяльності системи недержавного пенсійного забезпечення. Вченою обґрунтовано критично важливу роль накопичувального пенсійного страхування у забезпеченні гідної старості кожному громадянину та досліджено сучасний стан його впровадження в Україні. Визначенню недоліків існування чинної солідарної системи та переваг системи накопичувального пенсійного забезпечення присвятили свою роботу Руцишин Н., Грицак О., Ріцишин М. [7].

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на численні наукові дослідження з питань пенсійного забезпечення в українському науковому просторі, виникає необхідність проведення досліджень, спрямованих на аналіз функціонування пенсійної системи в умовах воєнного стану, забезпечення достатнього рівня пенсійних виплат. Особливу увагу варто приділити реформуванню накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є узагальнення теоретичних основ, аналіз сучасного стану системи пенсійного забезпечення України, а також визначення напрямів реформування накопичувальної системи пенсійного страхування та перспектив розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективна система соціального захисту є ключовою ознакою сучасної економічно розвиненої держави, яка відіграє важливу роль у забезпеченні добробуту та підвищенні рівня життя громадян. Інтеграція України в європейський та світовий економічний простір, стагнація української економіки, сучасні політичні й воєнні виклики, зміни в демографічній ситуації, а також зростання масштабів еміграції працездатного населення за кордон, вимагають впровадження сучасних напрямів реформування соціальної політики.

Пенсійне забезпечення є важливим інструментом, який забезпечує соціальний захист населення. Основним завданням, якого, є підтримка матеріального добробуту громадян у разі досягнення пенсійного віку, втрати працездатності чи годувальника. Пенсійне забезпечення виступає базовою та однією з найважливіших соціальних гарантій стабільного розвитку суспільства.

Як зазначає Демченко В. «державна форма пенсійного забезпечення функціонує на засадах страхування, тобто пенсійне забезпечення реалізується через пенсійне страхування. Це пов'язано зі застосуванням страхових принципів у формуванні і використанні коштів Пенсійного фонду, які передбачають наявність взаємозв'язку між сплатою страхових внесків і розмірів одержуваних пенсій» [8, с. 105].

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [9], система пенсійного забезпечення в Україні включає три рівні. Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Цей рівень ґрунтується на принципах солідарності та субсидування, де фінансування пенсії та соціальних послуг здійснюються за рахунок коштів

Пенсійного фонду України. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, який передбачає накопичення коштів застрахованих осіб у спеціальному Накопичувальному фонді для фінансування довічних пенсій і одноразових виплат. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, яка передбачає добровільну участь громадян, роботодавців та їх об’єднань у формуванні пенсійних накопичень для отримання додаткових пенсійних виплат відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення.

Незважаючи на юридично затверджену трьохрівневу систему пенсійного забезпечення, накопичувальний рівень не функціонує, а система недержавного пенсійного забезпечення є недостатньо розвиненою. На сьогодні, основою пенсійного забезпечення в Україні є солідарна система (перший рівень). На цьому рівні пенсійного забезпечення, пенсійні виплати непрацездатним особам (які досягли пенсійного віку) фінансуються за рахунок коштів, які сплачені працюючими особами. При цьому здійснюється перерозподіл за рахунок накопичених джерел Пенсійного фонду України між активно працюючим населенням та особами які досягли пенсійного віку. Таким чином, при виході на пенсію особи, які сплачували внески до Пенсійного фонду, отримують пенсійні виплати з коштів, зібраних наступними поколіннями. Це означає, що майбутні пенсіонери себе в перспективі не забезпечують, а сподіваються на сьогоднішню молодь. Негативним фактором солідарної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування є залежність від демографічних тенденцій в країні (кількість працюючого населення, кількість осіб пенсійного віку). Фінансовий стан солідарної системи пенсійного страхування залежить від соціально-економічної ситуації в країні, від фіскальної та монетарної політики в державі. Окрім того, перший рівень системи пенсійного забезпечення передбачає «виплати за фактом», тобто, пенсійні виплати здійснюються з поточних надходжень працездатного населення, які спрямовані на оплату пенсій існуючим пенсіонерам. Тобто, кожне наступне покоління утримує кожне попереднє. Позитивним аспектом солідарного пенсійного страхування є те, що кошти, розподілені у межах цієї системи, знаходяться в одному часовому періоді, не втрачають свою вартість, тобто не знецінюються. Однак з іншого боку, відсутність накопичення коштів, які сплачуються у рамках страхових внесків, є його негативним аспектом [10, с. 95]. Зазначене, вказує на те, що система пенсійного забезпечення є вразливою до демографічних змін в державі та економічних коливань, що посилюється в умовах війни.

За даними Пенсійного фонду України, сьогодні на 1 працюючу особу припадає 1 особа пенсійного віку. До повномасштабного вторгнення на 1,3 офіційно працюючу людину припадав 1 пенсіонер. На початок 2024 р. в Україні було приблизно 9 млн працюючих громадян, тоді як пенсіонерів – понад 10 млн. Тобто демографічний чинник, на сьогодні, є вирішальним у системі пенсійного забезпечення.

Станом на 01.10.2024 р. в Україні було зареєстровано 10342593 пенсіонерів, з яких отримують пенсії за віком – 74,06 %, тоді як 13,99 % пенсіонерів отримують пенсію по інвалідності. Соціальні пенсії (щомісячні виплати непрацездатним чи обмежено працездатним особам, які не мають страхового стажу або інших джерел доходу) отримують 0,6 % українців. На рис. 1 наведено динаміку чисельності осіб які отримують пенсії за солідарною системою пенсійного забезпечення в Україні.

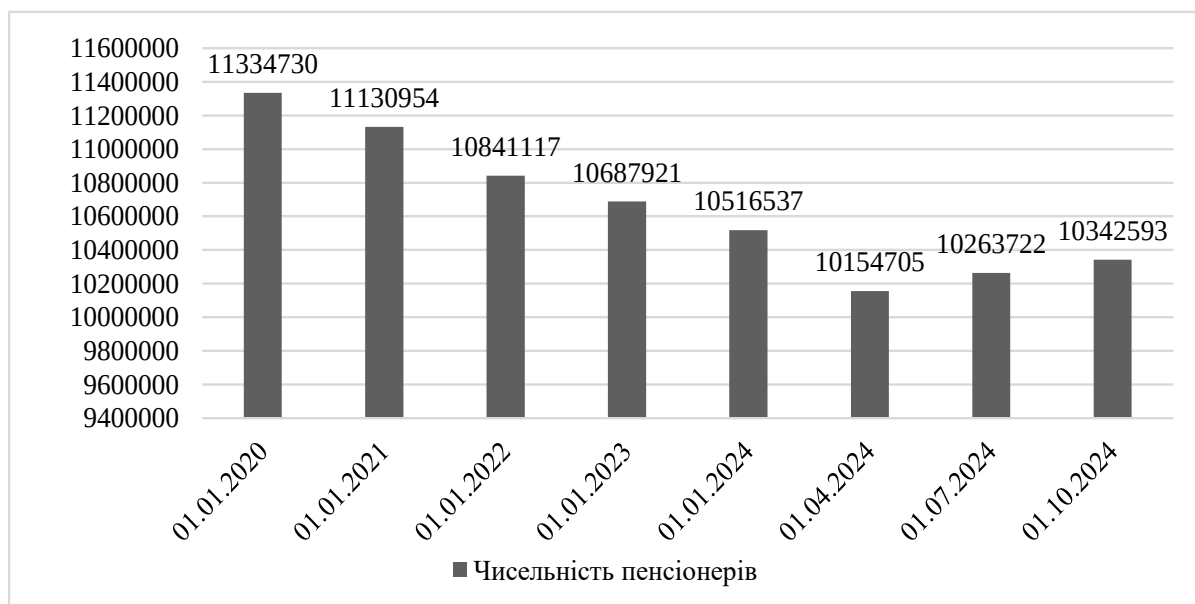

Рис. 1. Динаміка чисельності пенсіонерів в Україні в 2020-2024 рр., осіб

Джерело: побудовано за даними Пенсійного фонду України [11]

Починаючи з 2020 р., на початку кожного наступного року спостерігається зменшення кількості осіб пенсійного віку в Україні. Одним з основних чинників, що викликав різке зменшення кількості

пенсіонерів є підвищення страхового стажу для отримання пенсії, що, своєю чергою, поглибило наявний дисбаланс у пенсійній системі та штучно скоротило кількість осіб похилого віку. Другий чинник, що вплинув на скорочення чисельності пенсіонерів, – це коронакриза та повномасштабне вторгнення, які ще більш провокують наявні нерівності та негативно впливають на якість життя людей.

Забезпечення необхідного рівня матеріального добробуту осіб пенсійного віку реалізується через встановлення розміру пенсії, на який впливають страховий стаж та заробітна плата до призначення пенсії. Середній розмір пенсій по Україні на 01.07.2024 р. склав 5816,52 грн. Найбільший середній розмір пенсій зафіксовано у м. Києві, який складає більше 7940,72 грн на місяць. Тоді як, найнижчий середній рівень пенсійних виплат зафіксовано в Тернопільській, Чернівецькій та Закарпатській областях, їх розмір коливається в межах 4500 грн.

За даними Пенсійного фонду України (табл. 1), варто відзначити, що найбільшій частка пенсіонерів (26,1 %) в 2024 році отримують пенсію в розмірі до 3000 грн. В порівнянні з попередніми роками питома вага таких пенсіонерів зменшилася, що пов'язано з збільшенням прожиткового мінімуму. Однак мінімальна пенсія, як і в 2021-2023 рр., залишається на рівні прожиткового мінімуму для осіб які втратили працездатність. Варто відзначити, зростання частки осіб (+16,3 %), які отримують пенсію від 4000 грн. У 2022-2024 рр. помітно зросла частка пенсіонерів (+8,2 %), які отримують пенсії вище 10000 грн. Загалом відстежується позитивна динаміка зростання пенсійних виплат, яка пов'язана з індексацією пенсій на 8 %, яка була проведена в квітні 2024 р.

Таблиця 1

Питома вага пенсіонерів за розмірами призначених пенсій в 2021-2024 рр.

Показники	Питома вага в загальній чисельності, %				Середній розмір пенсійної виплати, грн			
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
понад 10 000 грн	4,3	7,3	10,7	12,5	13983,3	14676,0	14727,1	15326,9
від 5001 до 10000 грн	15,6	19,1	23,2	25,5	6737,6	6776,3	6837,2	6854,1
від 4001 до 5000 грн	9,2	11,4	15,0	18,6	4459,9	4457,9	4406,6	4415,2
від 3001 до 4000 грн	20,8	23,5	21,3	17,3	3433,4	3470,2	3546,9	3546,8
до 3000 грн	50,1	38,7	29,08	26,1	2147,6	2443,6	2619,2	2071,3

Джерело: складено за даними Пенсійного фонду України [11]

На основі проведеного аналізу, слід відзначити нерівномірність регіональної диференціації розміру пенсії; погіршення демографічної ситуації; посилення диспропорції між працюючими громадянами та громадянами похилого віку, невідповідність рівня пенсійних виплат для забезпечення належної якості життя людей у старості під впливом зростання цін та рівня інфляції. Таким чином, солідарна пенсійна система на сьогодні, не здатна в перспективі забезпечити гідні виплати людям, що потребують пенсійного захисту. Така ситуація потребує, або системних дотацій із державного бюджету, або реформування солідарної пенсійної системи, зокрема впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та розвитку недержавного пенсійного забезпечення.

Головним завданням реформування чинної, на сьогодні, солідарної системи пенсійного страхування є [10]:

– підвищення рівня оплати праці та інших доходів населення є одним із ключових чинників забезпечення соціальної справедливості та економічного зростання. Гідна оплата праці дозволить працівникам сплачувати податки, користуватися соціальними послугами та формувати власні фінансові заощадження, що підвищить їхню соціальну захищеність;

– зниженню неофіційної зайнятості та прихованого безробіття, тобто активізації сплати єдиного внеску з офіційних доходів;

– розрахунок прожиткового мінімуму, який є основою для визначення розміру мінімальної пенсії, має здійснюватися на підставі постійно поновлюваних даних про реальні ціни на товари та послуги, що входять до мінімального споживчого кошика. Це дозволить забезпечити, відповідність мінімальної пенсії реальним витратам на життя та дозволить задовольнити основні потреби осіб пенсійного віку.

Запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування сприятиме диверсифікації джерел пенсійних виплат, що дозволить забезпечити їхній вищий рівень для громадян. Зв'язок між розміром пенсії в межах накопичувального страхування та трудовим внеском позитивно вплине на економічну активність працівників. Крім того, акумульовані кошти можуть стати важливим джерелом інвестицій для держави та сприяти економічному розвитку. Проте в умовах війни, йдеться лише про створення інституційної бази для функціонування накопичувальної системи. Впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування під час війни є ризикованим кроком, адже потребує додаткових фінансових видатків з державного бюджету. Адже, єдиним джерелом наповнення солідарної системи є єдиний соціальний внесок, який сплачують роботодавці та самозайняті особи. Для запровадження другого (накопичувального) рівня, частину єдиного соціального внеску необхідно перерозподіляти на накопичувальні пенсії, що зменшить надходження до Пенсійного фонду України та збільшить дотації з державного бюджету на виплати пенсій. Тобто весь тягар переходу на запровадження накопичувальної системи припадає на державний бюджету, який має величезний

дефіцит коштів. Окрім того, в Україні обмежене коло інвестиційних інструментів і галузей, куди можна інвестувати пенсійні заощадження. На думку, експертів, щоб накопичувальна система була успішною, потрібно, щоб пенсійний актив на пенсійних рахунках хоча б на 3 % перевищував рівень інфляції в країні [12]. Залишається незрозумілим, яка галузь забезпечить дохідність активів вище рівня інфляції під час війни та значного спаду економіки. Тому, перехід до накопичувальної системи пенсійного страхування необхідно запроваджувати після війни і фінансувати, накопичувальні пенсії за рахунок росту української економіки.

В умовах війни, важливим кроком є розвиток та популяризація третього рівня – системи недержавного пенсійного забезпечення, що базується на добровільних засадах використання накопичувальних пенсійних програм. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення є стратегічним кроком, який відкриває перед державою низку перспектив. По-перше, він стимулює громадян до фінансової самостійності та відповідальності за свою майбутню пенсію. По-друге, суб'єкти господарювання, що забезпечують функціонування добровільного накопичувального рівня стають потужним джерелом довгострокових інвестицій, що сприяє розвитку національної економіки. Крім того, розвиток накопичувальної системи вимагає вдосконалення фінансового ринку та підвищення фінансової грамотності населення, що є важливими факторами для сталого розвитку країни.

Виходячи з викладеного, ключовим напрямком розвитку недержавного пенсійного страхування є розробка напрямів стимулювання громадян для вкладення особистих пенсійних заощаджень в недержавні фінансові інститути, що забезпечують функціонування добровільного накопичувального рівня в Україні. Серед яких основними установами є недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, що здійснюють страхування життя та банківські установи. Банки пропонують ряд ощадних продуктів, при цьому пенсійні виплати в них захищені Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Компанії зі страхування життя забезпечують клієнтам (через поліси страхування життя в різних його модифікаціях) не тільки накопичення коштів, а і захист від ряду ризиків в разі смерті чи інвалідності годувальника, його родині. Недержавні пенсійні фонди є неприбутковими організаціями, основною метою яких є інвестування пенсійних активів для забезпечення їх доходності вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів з метою мінімізації ризику довголіття для населення в майбутньому і формування додаткового джерела його фінансування. Нагляд та регулювання на ринку недержавного пенсійного страхування покладено на Національний банк України та Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку [2].

Перевагами недержавного пенсійного страхування для громадян є: індивідуальний вибір установ, програм інвестування і контроль за власними пенсійними активами; додатковий дохід на пенсії, що значно підвищує їхню фінансову стабільність і покращує якість життя; належна фінансова дисципліна; захист від інфляції.

Сьогодні основна проблема розвитку недержавного пенсійного страхування полягає у недостатній обізнаності та недовірі населення до діяльності недержавних фінансових інститутів, що забезпечують функціонування добровільного накопичувального рівня пенсійного забезпечення (банки, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди). Наявність ефективної інформаційної політики є важливою для збільшення довіри населення до недержавних пенсійних фондів. Раціональна побудова такої політики визначається її здатністю забезпечити зрозумілість та доступність інформації для потенційних вкладників та учасників фонду. Ефективна інформаційна політика має бути спрямована на роз'яснення прав та можливостей вкладників і учасників фонду. Це включає в себе роз'яснення умов та процесів формування недержавної пенсії, правил та умов інвестування пенсійних активів. Інформаційна політика також повинна бути орієнтована на захист прав вкладників та учасників, а також забезпечення прозорості та відкритості діяльності фонду. Це допоможе збільшити довіру населення та стимулювати громадян приймати рішення щодо майбутніх пенсійних вкладень. Для популяризації та розвитку недержавного пенсійного страхування слід робити акценти на залученні роботодавців через програми корпоративного страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення.

Для подальшого розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення, авторами, узагальнено основні напрями та виокремлено головні інструменти її реалізації, що сприятиме ефективному функціонуванню третього рівня пенсійної системи. Напрямами розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення є: розробка і проведення комплексу заходів по підвищенню довіри громадян до системи недержавного пенсійного забезпечення; розширення потенціалу фондового ринку для ефективного використання пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм; удосконалення законодавчої бази щодо подальшого розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення; формування ефективної системи захисту пенсійних активів добровільної накопичувальної пенсійної системи; запровадження індивідуальних пенсійних рахунків у банківських установах та оптимізація витрат на їх обслуговування. Інструменти реалізації розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення є: введення в дію системи розкриття інформації про недержавні пенсійні фонди; створення єдиного державного органу контролю за діяльністю суб'єктів недержавних пенсійних фондів; обов'язкове страхування фінансових ризиків, що підвищує рівень гарантій для вкладників; інвестування в ліквідні інструменти з низьким рівнем ризику, які перебувають в обігу; імплементація міжнародних стандартів фінансової звітності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В результаті проведеного дослідження було виявлено ряд слабких сторін у функціонуванні системи пенсійного забезпечення в Україні. До яких належать: низький рівень пенсійних виплат; поглиблення дисбалансу між навантаженням на працюючих людей та кількістю утримуваних їхнім коштом пенсіонерів; високий рівень інфляції, що призводить до знецінення пенсійних виплат; повномасштабне вторгнення РФ в Україну, що спричинило значний відтік робочої сили, а також зростання числа осіб з інвалідністю та ін. Впровадження заходів щодо нівелювання впливу даних факторів сприятиме інтенсифікації розвитку системи солідарного рівня пенсійного забезпечення. Встановлено, що в умовах воєнного стану, зростання рівня інфляції та відповідно, зниження реального доходу населення, збільшення частки непрацевдатного населення тощо, гальмує впровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Тому, розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення поруч із солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, створить нові можливості для підвищення добробуту населення та сприятиме стимулюванню економічного розвитку держави. Розвиток та популяризація системи недержавного пенсійного забезпечення в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою умовою для гарантування стабільності майбутнього суспільства. Перспективи подальших досліджень мають стосуватися напрацювання інструментарію функціонування недержавної системи пенсійного забезпечення.

Література

1. Булигіна А., Загорська Д. Пенсійний фонд України та вдосконалення пенсійного забезпечення. *БізнесІнформ*. 2020. № 7. С. 160–165. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-160-165>.
2. Пікус Р., Циганок О. Формування системи пенсійного забезпечення в розвинених країнах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 131–139. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.1311>.
3. Сидор І., Денисюк Т. Державне пенсійне страхування в Україні: виклики сучасності та напрями реформування. *Світ фінансів*. 2022. № 1(70). С. 22–35. <https://doi.org/10.35774/sf2022.01.022>.
4. Савицька Н., Жиликова О. Оцінка перспективи розвитку ринку страхування життя в умовах реформування пенсійної системи. *Проблеми економіки*. 2019. № 1 (39). С. 170–175.
5. Писаревська Г. Пенсійне забезпечення в Україні: сучасні тенденції та напрями розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 2. С. 197–201. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2019-2-1>.
6. Войналович І. Сучасний стан і вектори розвитку пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-95>.
7. Руцишин Н., Грицак О., Руцишин М. Проблеми та перспективи розвитку системи накопичувального пенсійного забезпечення в Україні. *Modeling The Development Of The Economic Systems*. 2024. № 3. С. 296–301. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-41>.
8. Демченко К. Порівняльний аналіз систем пенсійного забезпечення України та різних країн світу. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 4 (30). С. 35–41.
9. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України № 1058-IV, від 9.07.2003 р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення: 6.01.2025).
10. Dotsenko I., Mudry V. Prospects For The Development Of Non-State Pension Insurance In The Process Of Reforming The Pension System In Ukraine. *Globalization processes in the world economy: problems, trends, prospects: collective monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 86–110. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-378-1-5>.
11. Огляд основних підсумків роботи Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 6.01.2025).
12. Ремовська О. Наскільки безпечні вклади в недержавні пенсійні фонди під час війни – пояснюють експерти. URL: <https://suspilne.media/512507-naskilki-bezpecni-vklady-v-nederzavni-pensijni-fondi-pid-cas-vijni-poasnuut-eksperti/> (дата звернення: 7.01.2025).

References

1. Bulyhina, A., Zahorska, D. (2020). Pensiyni fond Ukrainy ta vdoskonalennia pensiinoho zabezpechennia. *BiznesInform*. no. 7. pp. 160–165. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-160-165/>.
2. Pikus, R., Tsyhanok, O. (2023). Formuvannia systemy pensiinoho zabezpechennia v rozvynenykh krainakh. *Investitsii: praktyka ta dosvid*. no. 6. pp. 131–139. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.1311>.
3. Sydor, I., Denysuk, T. (2022). Derzhavne pensiine strakhuvannia v Ukraini: vyklyky suchasnosti ta napriamy reformuvannia. *Svit finansiv*. no. 1 (70). pp. 22–35. <https://doi.org/10.35774/sf2022.01.022>.
4. Savitska, N., Zhyliakova, O. (2019). Otsinka perspektyvy rozvytku rynku strakhuvannia zhyttia v umovakh reformuvannia pensiinoi systemy. *Problemy ekonomiky*. no. 1 (39). pp. 170–175.
5. Pysarevska, H. (2024). Pensiine zabezpechennia v Ukraini: suchasni tendentsii ta napriamy rozvytku. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki*. Tom 9. no. 2. pp. 197–201. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2019-2-1>.
6. Voinalovych, I. (2024). Suchasnyi stan i vektory rozvytku pensiinoho zabezpechennia v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*. no. 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-95>.

-
7. Rushchyshyn, N., Hrytsak, O., Rushchyshyn, M. (2024). Problemy ta perspektyvy rozvytku systemy nakopychualnoho pensiinoho zabezpechennia v Ukraini. *Modeling The Development Of The Economic Systems*. no. 3. pp. 296-301. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-41>.
 8. Demchenko, K. (2019). Porivnialnyi analiz system pensiinoho zabezpechennia Ukrainy ta riznykh krain svitu. *Infrastruktura rynku*. no. 4 (30). pp. 35-41.
 9. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia: Zakon Ukrainy № 1058-IV, 9.07.2003 (zi zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (data zvernennia: 6.01.2025).
 10. Dotsenko, I., Mudry, V. (2023). Prospects For The Development Of Non-State Pension Insurance In The Process Of Reforming The Pension System In Ukraine. Globalization processes in the world economy: problems, trends, prospects: collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing., pp. 86-110. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-378-1-5>.
 11. Ohliad osnovnykh pidsumkiv roboty Pensiinoho fondu Ukrainy. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/> (data zvernennia: 6.01.2025).
 12. Removska O. Naskilky bezpechni vklady v nederzhavni pensiini fondy pid chas viiny – poiasniuiut eksperty. URL: <https://suspilne.media/512507-naskilki-bezpecni-vkladi-v-nederzhavni-pensijni-fondi-pid-cas-vijni-poasnuut-eksperti/> (data zvernennia: 7.01.2025).